



Euroopa Liit  
Euroopa struktuuri-  
ja investeerimisfondid



Eesti  
tuleviku heaks

## Tüdrukust ettevõtjaks – kuidas kool saab toetada?

*Katri Lamesoo ja Inga Kukk*

Juba mitmendat aastat koostab Eesti Päevaleht ülevaate aasta mõjukaimatest eestlastest. Et inimene võib olla mõjukas mitmel moel, on teiste kõrval eraldi kategooriana ka ettevõtjate edetabel. Üldise mõjukuse osas on naistel sel aastal eriti hästi läinud, sest edetabeli tipus särab vastne president – Kersti Kaljulaid. Esikümnes on tema kõrval veel kaks poliitikut – seitsmendal kohal majandus- ja taristuminister Kadri Simson ja üheksandal Euroopa Parlamendi liige Yana Toom. Ettevõtjate esikümnesse paraku ühtegi naist ei mahu, alles 19. kohal on trikotaaživabriku Qualitex omanik Kristi Täht. Kuigi Eesti naised on Euroopa ühed haritumad, moodustavad nad ettevõtjatest alla kolmandiku (28%)<sup>1</sup>. Mida sellest järeldada? **Naistel ei ole kuigi palju mõjuvõimu ei Eesti poliitikas ega ka majanduses.**

### Mis eristab naisettevõtjat ettevõtjast?

Kas pole kummaline, et ettevõtja on „ettevõtja“ vaid siis, kui ta on mees. Kui ettevõtjaks on naine, kiputakse teda nimetama naisettevõtjaks. Nais-liide – naisettevõtja, naispoliitik, naissportlane, naisteadlane jne muudab nimetuse justkui erivajaduseks, eraldi kategooriaks, milles hinnata „teisejärgulisi“. Mees on norm – olgu ta ettevõtja või poliitik.

Mille poolest naisettevõtja siis meesettevõtjast tegelikult erineb? Kõigepealt torkab silma naiste erinev motiiv ettevõtjaks hakata. Naised nimetavad ettevõtte asutamise ühe põhjusena **paindlikku tööaega, mis võimaldaks end paremini jagada töö ja koduga seotud kohustuste vahel**<sup>4</sup>. See soov on paradoksaalne, sest tegelikkuses ollakse ettevõtja ööpäev läbi ja kuigi oma aega saab paindlikult kasutada, puudub selge piir töö ja puhkuse vahel. Olukord, kus naine tunneb end lastega olles süüdi tegemata töö pärast ning tööl olles süüdi, et ei ole oma lastega, on vist tuttav nii mõnelegi emale.

Teine huvitav fakt on, et nii Euroopas kui ka Eestis on enamik ettevõtlusega tegelevatest naistest üksikettevõtjad – Eestis oli 2012. aasta seisuga üksikettevõtjate osakaal naisettevõtjate seas 72%<sup>3</sup>. Teisisõnu ei ole keskmine naissoost ettevõtja orienteeritud kasvule, vaid hoolitseb eelkõige enda (ja pere) sissetuleku eest. Eesti naisettevõtjate identiteeti uurides on leitud, et ettevõtte loomise motiividest on naiste jaoks esimesel kohal

---

<sup>1</sup> Euroopa Komisjon (2014): Study on "Statistical data on Women entrepreneurs in Europe". Growth. Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs. [http://ec.europa.eu/growth/tools-databases/newsroom/cf/itemdetail.cfm?item\\_id=7992](http://ec.europa.eu/growth/tools-databases/newsroom/cf/itemdetail.cfm?item_id=7992)

uute väljakutsete ja kogemuste saamine, teisel kohal aga vajadusest tingitud põhjused – töö ja sissetulek ning materiaalse sõltumatus saavutamise. <sup>2</sup>

Kolmandaks on huvitav, et Eesti naisettevõtjate keskmine netosissetulek oli 2012. aasta statistika põhjal natuke kõrgem kui meesettevõtjatel (naistel 8688 eurot, meestel 8118 eurot aastas)<sup>3</sup>. Kas saame sellest järeldada, et naisettevõtjad on võimelised rohkem teenima või on nad hoopis kohusetundlikumad maksumaksjad ega varja oma sissetulekuid?

Igal aastal tunnustab Eesti Ettevõtlike Naiste Assotsiatsioon oma tegevusega eriliselt silma paistnud naise aasta naise tiitliga. Aastal 2014 pälvis aasta naise tiitli keskkonnasäästlik moedisainer Reet Aus ning aasta nooreks naisettevõtjaks nimetati pesudisainer Kriss Soonik-Käärmann. Aastal 2015 valiti aasta naiseks endine välisminister ja suursaadik Venemaal Marina Kaljurand, nooreks naisettevõtjaks tekstiilifirma omanik, juba mainitud Kristi Täht. 2016. aastal pärjati aasta naise tiitliga Helve Särgava, endine maakohtunik ja Harju maakohtu esimees, kes pani ameti maha, et asuda koos abikaasaga mahefarmi pidama. Aasta noor naisettevõtja on sedapuhku naisinvestorite klubi loonud Kristi Saare, kes töötab õpetajana Pelgulinna Gümnaasiumis.

Suur osa tunnustuse pälvinud naistest-ettevõtjatest tegutseb tekstiili- ja toidutööstuses. See on ka loomulik, sest need on valdkonnad, kus täna on enamus töötajatest naised ning ettevõtet luuakse sagedamini nendes valdkondades, mida tuntakse ja milles ollakse pädevad. Soolise segregatsiooni vähenemisega haridusturul jõuab aga järjest enam naisi ka õppima IT-d ja tehnoloogiat. Kas ka asutama selles vallas ettevõtet?

### **Miks ettevõtlikust tüdrukust ei saa ettevõtjat?**

Kindlasti on ettevõtlikkuse tekkes nii tüdrukute kui ka poiste puhul oluline kodune eeskuju. Ettevõtlikkuspädevus on aga ka üks olulistest üldpädevustest, mida Eesti riikliku õppekava kohaselt tuleks koolides arendada läbivaldt kõigis ainetes. Samas on tegu üldpädevusega, milles õpetajad tunnevad end kõige ebakindlamalt ja mida nad õpilaste tegevustes kõige harvemini hindavad<sup>3</sup>. Kui üldist aktiivset ellusuhtumist ja kodanikuaktiivsust arendatakse koolides sageli kooli- ja klassiürituste, heategevusprojektide vms kaudu, siis kitsamalt ettevõtlust saavad õpilased paljudes koolides harjutada ettevõtluse aine raames ja eriti elulähedaselt õpilasfirmades *Junior Achievement*'i programmi järgi.

Õpilasfirmade laatadel või äriideede konkurssidel võib aga märgata huvitavaid seaduspärasid. Õpilasfirmade tegevusalad kopeerivad sageli täiskasvanute ettevõtlusvaldkondade jaotust: tüdrukute firmad teevad muffineid, komme, vildist mobiilikatteid jms, poiste firmad midagi tehnika või digivaldkonnast, segafirmade 3–4

---

<sup>2</sup> Talves, K. (2005): Ettevõtlusest Eesti naisettevõtja pilgu läbi. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool. Sotsiaalteaduskond. Sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika osakond. URL: [http://www.ut.ee/gender/pdf/Kairi\\_BA2005.pdf](http://www.ut.ee/gender/pdf/Kairi_BA2005.pdf).

<sup>3</sup> Aus, K., Malleus, E. ja Kikas, E. Õpetajate teadlikkus üldpädevustest. (Avaldamisel õppekavaportaalis <http://oppekava.innove.ee/>)

liikmest on tegevjuht ja finantsjuht enamasti poisid, turundusjuht tüdruk. Tegu on aktiivsete ja ettevõtlusest huvitatud õpilaste vaba, kuid automaatse ja teadvustamata valikuga, millega nad kopeerivad ühiskonnas väljakujunenud ühe või teise soo poole kaldu olevaid tegutsemismustreid. Nii ei ole ime, et idufirmade maailmas, kus enamasti arendatakse digilahendusi, ja muudes tehnoloogiamahukates ettevõtetes on naisjuhid ja -omanikud üsna haruldased.

Õpilasfirmade kogemus näitab, et veel põhikooli vanemas astmes ja gümnaasiumis on ettevõtlikke poisse ja tüdrukuid pea võrdselt. Kui tüdrukud veel tulevast perekohustuste koormat ei taju ega pea töö- ja pereelu ühitamise pärast muretsema, tundub ettevõtja elu neile veel atraktiivne.

### **Töö ja pereelu ühitamine – võtmetegur ettevõtjaks hakkamisel**

Ühelt poolt piiravad naiste jõudmist ettevõtlusse sotsiaalsed normid meestele ja naistele sobivate tegevusalade kohta, teisalt naistel lasuv suurem koormus ja vastutus laste eest hoolitsemisel. See, kes ja kui palju lapse suureks kasvatamises osaleb, sõltub suuresti ühiskonnas valitsevatest sotsiaalsetest normidest.

Leidub ka arvamusi, et naised ise ei soovi end ettevõtluses teostada. Seejuures jäetakse tähelepanuta, kuivõrd vabad või kammitsetud on need otsused ühiskonnas valitsevatest arusaamadest naisele sobilike ettevõtmiste ja tegevusvaldkondade kohta ja kui palju on ettevõtluskeskkonna loomisel arvestatud naisettevõtjate vajadustega.

**Statistika näitab, et naiste valmisolek ettevõtet asutada on seotud elukaarega, täpsemalt töö- ja pereelu ühitamisega.** Eestis on ettevõtjatest naised pisut vanemad kui mehed – vanusegruppis 25–49 aastat on proportsioon sama, kuid üle 65aastaste seas on naisettevõtjate osakaal võrreldes meesettevõtjatega suurem<sup>4</sup>. Naised on valmis ettevõtlusega tegelema hetkest, mil lapsed pesast lahkumas või juba lahkunud.

Vajadust töö ja pereelu ühitamise poliitika järele, mis võimaldaks naistel oma ettevõtja potentsiaali juba palju varem realiseerida, on esile tõstetud paljudes Euroopa Liidu poliitikadokumentides. Sõnum on lihtne:

*Naiste loovuse ja ettevõtluse potentsiaal on majanduskasvu tagamise ja töökohtade loomise seisukohast alakasutatud ja see vajab sekkumist.*<sup>5</sup>

Ei tohiks unustada, et kõik poliitikavaldkonnad on omavahel seotud. Kui räägime töökohtade loomisest ja iseendale tööandjaks hakkamisest, ei saa me mööda faktist, et varem või hiljem saavad või juba on, nendest ettevõtjatest – nii meestest kui ka naistest – lapsevanemad. Ometi näitavad uuringud, et ootused tulevastele vanematele on soopõhiselt erinevad.

---

<sup>4</sup> Poliitikauuringute Keskus Praxis (2015): Naisettevõtluse olukord Euroopas (2015). URL: <http://www.praxis.ee/tood/naisettevotjatele-suunatud-e-keskkonna-loomise-eeluuring/>.

<sup>5</sup> Euroopa Komisjon (2016): Female entrepreneurs. Growth. Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs. URL: <http://ec.europa.eu/growth/smes/promoting-entrepreneurship/we-work-for/women/>

Edukatelt naisettevõtjatelt oodatakse, et nad oleksid sama edukad ka naise ja emana ja panustaksid samas mahus nagu ettevõtlusega tegelemisse ka pere eest hoolitsemisse, mis suurendab tihti nende töökoormust kaks kuni kolm korda. Edukatele meesettevõtjatele selliseid ootusi ei esitata.<sup>6</sup> Just sedalaadi soopõhiselt eristatud veendumused ja ootused on need, mis piiravad tüdrukute potentsiaali realiseerumist tegutseda ettevõtjana. Samasse ritta võib lisada tüdrukutelt oodatud alalhoidlikkust ja allumist reeglitele. Need on omadused, millest hilisemas eas kasvab välja kartus riske võtta, mis teatavasti on ettevõtluse vältimatu osa. Globaalne ettevõtlusmonitooring näitas, et Eesti naiste seas esineb sagedamini hirmu läbikukkumise ees ja ka häid ettevõtlusoskusi tajuvad nad endal meestest harvemini<sup>7</sup>.

### **Mida saab õpetaja teha, et toetada tüdrukute huvi ettevõtluse vastu?**

- Ettevõtlus nõuab julgust riskida, olla loov ja ka läbi kukkuda. Öeldakse ju koguni, et ettevõtjaks võib end nimetada see, kes on korra või paar pankrotti läinud. Traditsiooniline õpilase roll eeldab tüdrukutelt hoolsust, korralikkust ja häid hindeid ning lubab poistel reegleid rikkuda, vigu teha ja vastuvoolu ujuda. Analüüsige oma ootusi õpilastele – kas need on poiste ja tüdrukute puhul samad? On tähtis, et liigse korralikkuse taotlemisega ei kaotaks tüdrukud mängulisust ja julgust võtta kaalutletud riske.
- Andke tüdrukutele rohkem võimalusi harjutada eestvedamise ja grupis töötamise oskusi. Suurem osa spordiringe, kus lapsed käivad, on poistele või tüdrukutele eraldi, kuid mitte selles ei ole probleem. Tüüpilised poiste alad nagu jalgpall, korvpall, saalihoki, bändi tegemine jms eeldavad ja arendavad enam meeskonnatöö oskusi, samas kui tüdrukud tegelevad sagedamini individuaalaladega, nt iluvõimlemine, tants, ka kergejõustik. Kui võimlemises või tantsus ka esinetakse grupis, ei sõltu tulemus kuigipalju naiskonna loovast kokkumängust, vaid sünkroonsusest.
- Kui kasutate grupitööoskusi arendavaid meetodeid ja ülesandeid, kasutage segarühmi ja suunake õpilasi võtma rühmas sooliselt ebatraditsioonilisi rolle – nt suunake tüdrukuid võtma algataja ja juhi rolli ning poisse kuulama, kaaslasid toetama, tegema vahetuvõtteid, täitma ka rutiinsemaid ülesandeid.
- Kui teie klass on ühinenud *Junior Achievement*’i programmiga, siis kannustage ka tüdrukuid oma ettevõtet looma. Tihti kasvatatakse tüdrukuid mõtlema ja unistama väikselt ja teinekord on neil vajaka kellestki, kes nende võimetusse usuks. See, et usk enda võimetusse on edu saavutamisel peamine, on nüüdseks juba teada-tuntud ja psühholoogide poolt tõestatud fakt.

---

<sup>6</sup> Laas, A., Talves, K. (2010): Interactive Needs Analysis. Annex Report – Analysis of Qualitative Interviews with Female Entrepreneurs across Europe. Projekt Women@business. NGO ETNA Estonia. Euroopa Komisjon, Ettevõtluse ja innovatsiooni programm 2007-2013. URL:

<http://www.fem.ee/files/1e27cbbd472c496f229ed9cf6bb79e8e.pdf>.

<sup>7</sup> Elenurm, T., Küttim, M., Masso, J., Paes, K. Raudsaar, M., Riistop, R., Varblane, U., Venesaar, U. (2015): Globaalne ettevõtlusmonitooring 2014. Eesti raport. Riistop, R. (toim.) Eesti Arengufond. URL:

[http://www.arengufond.ee/wp-content/uploads/2015/11/GEM\\_2014\\_Eesti.pdf](http://www.arengufond.ee/wp-content/uploads/2015/11/GEM_2014_Eesti.pdf).

- Eeskuju on tähtis! Kutsuge karjääripäevadele ebatraditsioonilisi erialasid esindavaid naisettevõtjaid, külastage naisjuhtidega ettevõtteid või kasutage nende lugusid karjääriõppes – ehk on isegi teie kooli vilistlaste hulgas mõni naissoost logistika-, tarkvaraarendus- või mööblifirma juht või riskikapitalist?